



Op weg naar een samenhangend leerplanvoorstel
mediawijsheid

Wil Kim in de groepsapp?

Kim vertelt thuis enthousiast over de groepsapp die in haar groep 7 is aangemaakt. Da's handig en gezellig. Maar de vader van Kim vindt het niet zo'n goed idee. Hij vraagt zich af of het slim is dat alle leerlingen beschikken over Kim's o6. En is het zeker dat de groepsapp alleen wordt gebruikt voor het doorgeven en uitwisselen van lesinformatie? Wie ziet erop toe dat er geen dingen op komen te staan die er niet thuishoren? Wordt pesten zo niet erg gemakkelijk? En hoe zit het met de privacy van de kinderen? Kim besluit geen lid te worden van de groepsapp. Een staaltje mediawijsheid.

De nieuwe media hebben inmiddels vaste grond onder de voeten in het onderwijs. Ook op basisscholen hebben veel kinderen, zeker die in de bovenbouw, een eigen smartphone. Een flink deel van de schooldag brengen de leerlingen door achter een laptop of tablet. Ideaal voor het personaliseren van je onderwijs. Mooie ontwikkelingen, maar wel met schaduwkanten. Zijn kinderen en leraren wel voldoende doordrongen van de verleidingen waaraan ze bloot staan? Hoe gaan we er wijs mee om? Eén van de thema's van de SLO-website curriculumvandetoekomst.slo.nl is

mediawijsheid, onderdeel van digitale geletterdheid. De website is ontwikkeld in opdracht van het ministerie van OCW, met als primaire doel helderheid te verschaffen over de begrippen die samenhangen met 21e eeuwse vaardigheden. Zo werd het begrip mediawijsheid als volgt gedefinieerd: "het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld."

Iedereen kan een filmpje uploaden

'Bewust, kritisch en actief' dekt volgens Allard Strijker, projectleider digitale geletterdheid bij SLO, twee verschillende interpretaties van het begrip mediawijsheid. Het 'veilige' aspect: hoe ga je verstandig om met media; en het 'kundige' aspect: hoe maak je er op een vruchtbare manier gebruik van? "Het een gaat niet zonder het andere. Het gaat zowel om kritisch denken als om informatievaardigheden en ICT-basisvaardigheden. Samenvattend: mediawijsheid gaat over hoe je met media omgaat. Je kunt alleen 'wijs' met media omgaan als je ook weet welke consequenties dat kan hebben. Kijk naar de vloggers laatst in Zaandam. Iedereen kan een filmpje maken en wereldwijd publiceren, maar je moet weten hoeveel impact het kan hebben. Die twee dingen kun je niet los van elkaar zien. Je moet je bewust zijn van de mogelijke gevolgen, als je gebruik maakt van de technische middelen die beschikbaar zijn. Hetzelfde geldt voor social media als WhatsApp en Facebook. Middelen die je in staat stellen heel snel informatie te delen. Maar hoe zit het met je eigen privacy en die van anderen? En je kunt zelf wel voorzichtig zijn, maar wat plaatsen anderen over jou? Wie komt allemaal te weten wie je bent, wat je doet en waar je je bevindt en waarom? Zeker als je werkt in privacy-gevoelige sectoren als politie, zorg en onderwijs, heeft dat direct consequenties."

"Leraren moeten weten wat er speelt."

Mediawijsheid houdt niet alleen in dat je voorzichtig bent met de informatie die je verspreidt, maar ook dat je kritisch kijkt naar wat er binnenkomt. "De aanbieders van informatie of producten zijn onvoorstelbaar geslepen in het verleiden van consumenten om te klikken, te kopen en online te blijven. Als internetgebruiker moet je weten hoe je gemanipuleerd wordt en wat daar de gevolgen van zijn. Ook dat is mediawijsheid."

Kansen en bedreigingen

Strijker vindt dat iedereen die bij het onderwijs betrokken is, vertrouwd zou moeten zijn met de kansen en bedreigingen die de moderne media met zich meebrengen. "Het gaat niet alleen om vaardigheden, maar ook om bewustwording en weerbaarheid. Het is prachtig als leraren in hun lessen creatief gebruik maken van de omstandigheid dat kinderen de beschikking hebben over smartphones en tablets. Tegelijk zullen ze ook het gesprek moeten aangaan over de risico's en gevaren ervan. Daar is al veel lesmateriaal




Fotografie: ©Jan Scharfman

voor beschikbaar, met name ontwikkeld vanuit kunst en cultuur."

Zoals vaker bij maatschappelijke thema's moet ook bij mediawijsheid nagedacht worden over de vraag waarom het in het onderwijs hoort, waar je het onderbrengt en op welke manier dat dient te gebeuren. Strijker: "Dat zijn dus leerplanvragen. Wat betreft dat 'waarom': nog lang niet iedereen in het onderwijs is overtuigd van de noodzaak om op school aandacht te besteden aan mediawijsheid. Dat komt voor een deel door onbekendheid met de manipulerende strategieën van aanbieders. En ook doordat leraren wellicht zelf nog niet zo vertrouwd zijn met social media als WhatsApp, Facebook, Snapchat en Instagram. Er is wat dat betreft bij sommigen nog altijd enige terughoudendheid. Begrijpelijk, want het is maar de vraag of je er als leraar verstandig aan doet je veel op die platforms te begeven. Toch denk ik dat je best één stapje verder mag gaan. Verdiep je eens in de mogelijkheden die de social media voor je onderwijs te bieden hebben. En sluit daarbij niet de ogen voor de bedenkelijke kanten. Leraren moeten weten wat er speelt, waar hun leerlingen elke dag direct mee te maken hebben."

Leerlijnen

Welke plek verdient mediawijsheid volgens Strijker in het onderwijs? "Het is niet verplicht. Dat om te beginnen. Het is dus zaak leerkrachten te overtuigen van het belang van mediawijsheid. Samen met een aantal scholen is SLO aan de slag gegaan met het formuleren van doelen en inhouden en het ontwikkelen van doorlopende leerlijnen en voorbeelduitwerkingen voor de dagelijkse lespraktijk. Aan de leerkrachten nu de vraag: zien jullie hier toepassingen die aansluiten bij de visie van de school? Past het in de vakken, is het werkbaar? Met die feedback kunnen we verder op weg naar een samenhangend leerplanvoorstel mediawijsheid." 

Meer informatie op:
<http://curriculumvandetoekomst.slo.nl>
Of mail naar Allard Strijker, a.strijker@slo.nl